

กลยุทธ์ 5 ยืน 5 S Strategy

สมเกียรติ โสคติรี

บทนำ

การบริหารจัดการโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ต้องมีแนวทางในการจัดการบริหารครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก ด้วยเครื่องมือและวิธีการที่ทันสมัย จากประสบการณ์ของผู้เขียนในการทำงานมาหลายปี จึงนำเสนอกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียน 5 ด้าน คือ กลยุทธ์ 5 ยืน ซึ่งประกอบด้วย ยืนพื้น ยืนยัน ยืนหยัด ยืนกราน และ ยืนต้น ซึ่งเป็นแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนจนได้รับความสำเร็จในระดับชาติ และนานาชาติ

คำสำคัญ: โรงเรียน, การบริหาร, กลยุทธ์

Introduction

School administration to success must have some practices to manage teachers and stakeholders with modern tools and methods. From many years author's experience in school administration, author proposes 5 school administration strategy called 'five-s strategy'. It comprises of spirit, system, staff, stand and satisfaction which were used in school administration with national and international awards.

Keywords: School, Administration, Strategy

ความสำคัญ

กลยุทธ์การบริหารงานโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งให้นักเรียนประพาศติดี มีความรู้ อยู่อย่างเป็นสุขด้วยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่เปี่ยมล้นด้วยจิตวิญญาณ ความเป็นครูอย่างแท้จริง

การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้เจริญ คือ มีวิชาความรู้ มีความประพฤติดีงาม เป็นโจทย์ปัญหาที่ทุกภาคส่วนในสังคมต้องเร่งระดมความร่วมมือกันอย่างสอดคล้องประสาน กลมกลืน อย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดสาย เริ่มจากสถาบันครอบครัวที่มีพ่อแม่เป็นผู้ปูพื้นฐาน ปลุกฝัง จัดสรรโอกาสให้ลูกๆ ได้ฝึกหัด ขัดเกลาพัฒนาในทุกด้าน

จากนั้นสถาบันการศึกษา ซึ่งมีครูอาจารย์ที่ต้องเป็นผู้กำกับ ดูแล และช่วยเสริมระดับประคอง ทั้งในด้านการสร้างเสริมคุณธรรม การให้ความรู้ รวมถึงฝึกหัดวิชาอาชีพต่าง ๆ จนสำเร็จการศึกษา ไปประกอบสัมมาอาชีพตามที่ตนสนใจ ในการเป็นส่วนเล็ก ๆ ที่มีคุณภาพ ส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อร่วมพัฒนาชาติไทยสืบไป

ดังคำกล่าวที่สะท้อนถึงความผูกพันและความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ต่อความเจริญและการพัฒนาพฤติกรรมของลูกนักเรียนในทางที่ดีงามว่า

“เริ่มที่แม่ แก้วที่พ่อ ก่อที่ลูก ปลุกฝังที่ครูอาจารย์”

แต่ในช่วงระยะเวลา 8 ชั่วโมง ของ 1 วัน ระยะเวลาเรียนประมาณ 18 ปี ตั้งแต่อนุบาลจนจบปริญญาตรี ในสถาบันการศึกษา นับเป็นเวลาที่ยาวนานและน่าเป็นห่วงว่าจะจะเป็นเวลาที่ติดต่อกัน ๆ เพียงใด

โดยเฉพาะในวัยประถม และมัธยม ที่ถือเป็นช่วงเวลาที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ ลูก ๆ จะเดินทางไปสู่ทางไม่ควรรู้ ก็ช่วงนี้เอง ยิ่ง โลกปัจจุบันที่มีทั้งโลกจริง โลกจำลองในคอมพิวเตอร์ ที่รวมอยู่ใน โลกวัยรุ่นวัยร้อนวัยฝัน อันหลากหลายลึกลับซับซ้อนซ่อนเงื่อนชวนเวทนาหลาย ๆ มุมที่ย้ำแยะด้วยพิษยาเสพติด หลาย ๆ วิกฤตที่ถล่ม ลึกด้วยพิษโทรศัพท์มือถือและสื่อออนไลน์ พาลปลิดชีวิต และอนาคตของลูก ๆ เอาอย่างง่าย ๆ

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงจำเป็นที่โรงเรียน คณะครู โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องมีเทคนิคแนวทางจัดระบบให้ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กได้มีเครื่องมือ และวิธีการที่ สบสมย์ ในการดูแลช่วยเหลือลูกนักเรียนร่วมกับที่บ้าน และหน่วยงานกัลยาณมิตรอื่น ๆ เพื่อสร้างเหตุปัจจัยอัน จะประกันได้ว่า ลูกนักเรียนจะสามารถใช้ชีวิตในวัยเรียน ได้อย่างปลอดภัยและเป็นไปในทิศทางที่สังคมมุ่งหวัง

กลยุทธ์ 5 ยืน (5 S Strategy) นี้คือประสบการณ์ตรงที่ข้าพเจ้าภาคภูมิใจ และยินดีนำเสนอเพื่อการแลกเปลี่ยนมุมมองการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ที่ครู ผู้บริหาร รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครอง และบุคคลที่สนใจทั่วไป สามารถนำไปใช้ประกอบการดูแลนักเรียนซึ่งเป็นลูกหลาน อันเป็นที่รักของพวกเราทุกคน

จากผลงานความภาคภูมิใจ คือ โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ยอดเยี่ยม อันดับ 1 ระดับประเทศ ในโครงการสถานสายใยครูและศิษย์ ถึง 2 ปีซ้อน ในปี พ.ศ. 2546- 2547 ที่โรงเรียนชายชุมน้อยพิทยาคม อำเภอชายชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ และเป็นโรงเรียนเดียวในประเทศไทย ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ยอดเยี่ยม อันดับ 1 ทั้ง ๒ ปี ที่มีการประกวดในระดับประเทศ

และรางวัลโล่ทองคำ ชนะเลิศ ดีเด่น อันดับ 1 ระดับประเทศ ปี 2553 (ระดับประถมศึกษา) สถานศึกษา ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามยุทธศาสตร์ “รั้วโรงเรียน” ของรัฐบาล และนโยบาย 3D (Drug-Free) ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่โรงเรียนบ้าน

ทุ่งนาเมือง ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

กลยุทธ์ 5 ยืน (5 S Strategy) นี้ เป็นแนวคิด กลยุทธ์การบริหารงานโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งให้นักเรียน ประพฤติดี มีความรู้ อยู่อย่างเป็นสุขด้วยระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ที่เปี่ยมล้นด้วยจิตวิญญาณของความ เป็นครูอย่างแท้จริงซึ่งเป็นผลงานที่ได้เผยแพร่และได้รับการยอมรับ ในระดับต่าง ๆ ดังนี้

ระดับนานาชาติ

เป็นวิทยากรในการสัมมนา นักวิชาการนานาชาติ จาก 19 ประเทศ ของทวีปเอเชียและแปซิฟิก เรื่อง การบริการให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนและให้คำปรึกษาเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เยาวชนที่อยู่ในความเสี่ยง โดยกรมสุขภาพจิตและองค์การยูนิเซฟ (1-10 มีนาคม 2548)

ระดับประเทศ

1. เป็นวิทยากรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการประชุมสัมมนา ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ (1 กรกฎาคม 2547)

2. เป็นวิทยากรให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ด้วยความผันแปรของบ้านเมืองและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่เอื้ออำนวย ต่อการเจริญเติบโตของลูก ๆ เยาวชนคนไทย ในสภาวะปัจจุบัน ที่ค่อนข้างจะวิกฤต ข้าพเจ้าจึงตั้งปณิธานอันแน่วแน่ ที่จะปกป้อง ค้ำครอง ดูแลลูกนักเรียน ทุกคนอันเป็นที่รัก ซึ่งเขาเหล่านี้เป็นความหวัง เป็นพลังของสังคม และเป็นกำลังสำคัญในการดูแลรักษาชาติบ้านเมือง ให้สามารถก้าวข่างไปในเส้นทางแห่งความดีงาม ด้วยความแคล่วคล่องว่องไว อยู่รอดปลอดภัย และได้ผลสำเร็จแห่งการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาให้ประเทศไทย เจริญพัฒนา สถาพรสืบไป

ระบบการดูแลฯ แก่นแท้ คือ จิตวิญญาณครู

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จัดทำขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2544 เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดทั่วประเทศได้ใช้เป็นคู่มือ แนวทาง ในการกำกับ ติดตาม ดูแล ส่งเสริมพัฒนา ช่วยเหลือแก้ปัญหาให้กับนักเรียนของครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นนั้น

เมื่อศึกษาเนื้อหาคุณแล้วนับเป็นแนวทางและวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม มีรายละเอียดที่โรงเรียนต่าง ๆ สามารถศึกษาและนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดี โดยเฉพาะประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนที่เป็นผลผลิตของโรงเรียนโดยตรง สมดังจุดหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา ๖ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” หากผู้บริหารโรงเรียนใดได้ศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากเอกสารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบให้กับโรงเรียนอย่างละเอียด คิแล้ว จะทำให้ทราบแนวทางและวิธีการที่มีความชัดเจน พร้อมตัวอย่างในการนำไปลงมือปฏิบัติจริงได้

อย่างไรก็ตามแม้ว่าโรงเรียนที่ยังไม่ได้ศึกษาหรือนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าไปปรับใช้ในโรงเรียนตามกระบวนการอย่างเต็มระบบ แต่ถ้าโรงเรียนดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวิธีการเดิมของโรงเรียนซึ่งเป็นวิถีและครรลองที่ทุกโรงเรียนได้กระทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้อยู่แล้ว และสามารถที่จะกำกับ ติดตาม ดูแล ส่งเสริมพัฒนา ช่วยเหลือแก้ปัญหาให้กับนักเรียน จนบังเกิดผลที่ชัดเจนเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ปกครอง ชุมชน ด้วยคุณภาพของนักเรียนที่เป็นผลผลิตในการจัดการศึกษาของโรงเรียนแล้ว ก็นับได้ว่า โรงเรียนนั้นมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ดี โดยมีเอกลักษณ์และกระบวนการวิธีการที่เป็นของตนเองและมีประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกัน และพร้อมกันนี้ยังต้อง

ชื่นชมเพิ่มเติมอีกด้วยว่ามีความคิดสร้างสรรค์ ไม่ได้ลอกเลียนแบบใคร แต่หากเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นมาจากจิตวิญญาณของความเป็นครูอย่างแท้จริง ด้วยความทุ่มเท เสียสละ และอุทิศให้กับงานของ “ครู” อย่างเต็มเปี่ยมในหัวใจ นั่นคือ จิตวิญญาณครู ซึ่งเป็นแก่นแท้ ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างแท้จริง

ซึ่งข้าพเจ้าได้ใช้กระบวนการบริหารงานโดยยึดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นหลัก พร้อมทั้งคณะครู บุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนทุกคน ได้ร่วมแรงร่วมใจกันอย่างเต็มที่ โดยยึดหลักการเป็นครูที่ดีที่สุดว่า

“ระบบการดูแล... แก่นแท้คือจิตวิญญาณครู”

ทั้งนี้โรงเรียนได้บูรณาการกระบวนการวิธีการ ร่วมกับเครือข่ายกัลยาณมิตร ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลต่อตัวนักเรียนอย่างแท้จริง คือนักเรียนเก่ง ดี มีสุข หรือกล่าวได้ว่านักเรียนเป็นผู้ประพฤติดี มีความรู้ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั่นเอง ซึ่งผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทุกคน ต่างตระหนักและเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของทุกคน พร้อมทั้งทุ่มเทร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงาน ตามกระบวนการวิธีการที่วางแผนร่วมกันอย่างดี มีความเข้าใจตรงกันในรายละเอียดทุกขั้นตอน และเรียกชื่อกุศโลบายในกระบวนการวิธีการทำงานนี้ว่า “กลยุทธ์ 5 ยืน” ซึ่งเป็นแก่นแท้ที่ลึกซึ้งในการปฏิบัติของตำราเล่มน้อยนี้

กลยุทธ์ 5 ยืน (5S Strategy) ที่ผู้อ่านจะได้รู้จักในบทต่อ ๆ ไปนั้น มีองค์ประกอบดังนี้

หนึ่ง	ยืนพื้น ด้วยจิตวิญญาณครู
	: SPIRIT
สอง	ยืนยัน สู้ด้วยระบบที่ศรัทธา
	: SYSTEM
สาม	ยืนหยัด ด้วยพลังกัลยาณมิตร
	: STAFF
สี่	ยืนกราน ตามแนวคิดไม่หวั่นไหว
	: STAND
ห้า	ยืนต้น สานสายใยครูและศิษย์
	: SATISFACTION

1 ยืนพื้นด้วยจิตวิญญาณครู (Spirit)

ในกลยุทธ์ ๕ ยืนนี้ เบื้องแรกต้อง “ยืนพื้นด้วยจิตวิญญาณครู” ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการปฏิบัติ 4 ประการคือ

1. ปลุกครู
2. กู้ศรัทธา
3. กระตุ้นชีวิตชีวาในการทำงาน
4. ใช้หลักการพรหมวิหาร 4

ปลุกครู

คือ การประชุม ชี้แจง การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน เพื่อให้ครูได้รับทราบข่าวคราวความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวกับการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การต่างประเทศ ให้เป็นบุคคลที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ มีองค์ความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะนำมาพัฒนาตนเอง พัฒนางาน เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร และสังคมประเทศชาติต่อไป

กู้ศรัทธา

คือ การสร้างความเชื่อ ความเลื่อมใส ต่องานที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต่อหลักการ ความคิด และจุดยืน รวมทั้งอุดมการณ์ ว่ามีความถูกต้องเหมาะสม ชอบธรรม และเป็นไปในแนวทางของจิตวิญญาณครูอย่างแท้จริง ที่ต้องทำงานอุทิศเพื่อนักเรียน โดยใช้หลักจรรยาบรรณครู คือหลักความประพฤติที่ดีของครู 9 ประการ

ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนหลักจรรยาบรรณครู เป็น 5 ด้าน คือ จรรยาบรรณต่อตนเอง ต่อวิชาชีพ ต่อผู้รับบริการ ต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพและต่อสังคมแต่ก็ยังคงสาระสำคัญไว้เช่นเดิมทุกประการ

โดยข้าพเจ้าได้นำจรรยาบรรณครู มาประพันธ์เป็นบทกลอนสอนใจความเป็นครู ร่วมกับคุณครูผู้เข้ารับการอบรมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ข้าพเจ้าเป็นวิทยากร เพื่อความเข้าใจ ความซาบซึ้งและจำได้ง่าย ดังนี้

จรรยาบรรณแห่งความเป็นครู

หนึ่ง ครูต้องรัก เมตตา ช่วยเหลือศิษย์
สอง ครูต้องคิด อบรม บ่มนิสัย
สาม ครูต้องเป็น แบบอย่าง ทั้งกายใจ
สี่ ครูต้องไม่ เป็นปฏิปักษ์ ต่อความเจริญ
ห้า ครูต้องไม่ แสวงหา ประโยชน์มิชอบ
หก ครูข่อมกอบปรุ พัฒนาคน คนสรรเสริญ
เจ็ด ครูข่อมรัก ศรัทธาครู ผู้ดำเนิน
แปด ครูพึงเพลิน ช่วยเหลือกัน สร้างสรรค์ไว้
เก้า ครูพึงนำ พัฒนา พาอนุรักษ์เพื่อพิทักษ์
ภูมิปัญญา นำเลื่อมใส ช่วยต่อเติม เสริมคุณค่า ความเป็น
ไทย จึงควรได้ ชื่อว่าครู ปุชนิยบุคคล.

กระตุ้นชีวิตชีวาในการทำงาน

คือ การปฏิบัติงานที่เปี่ยมไปด้วยความตื่นตัวอยู่เสมอ หมายถึง มีความกระฉับกระเฉง แคล่วคล่อง ว่องไว ยิ้มแย้มแจ่มใส สดชื่น กระปรี้กระเปร่า มีความสุขและสนุกกับการทำงาน ยกย่อง ชื่นชม ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงานที่ปฏิบัติงานดี ปลอบขวัญ ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงานที่เกิดความผิดพลาดบกพร่องในการทำงาน มองโลกในแง่ดี อารมณ์ดี มีอารมณ์ขันที่เหมาะสมกับกาลเทศะในการเสริมสร้างบรรยากาศของหมู่เพื่อนร่วมงาน มองเห็นประโยชน์จากจุดดีและจุดด้อยได้ และสามารถใช้วิกฤตเป็นโอกาสที่ดีได้ รวมทั้งไม่เพ่งโทษผู้อื่น แต่ในทางตรงข้ามต้องริบพิจารณาตัวเองเพื่อแก้ไขปัญหาจากการปฏิบัติงานว่าตัวเองบกพร่องอะไรบ้าง แล้วปรับปรุงพัฒนาให้ถูกต้องเหมาะสมเพิ่มขึ้น

ใช้หลักการพรหมวิหาร 4

คือ หลักธรรม 4 ประการ สำหรับผู้ใหญ่ใช้กับผู้น้อย เพื่อความปรานีหวังดี เผื่อแผ่ ช่วยแก้ปัญหา ประกอบด้วย เมตตา หมายถึง ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข กรุณา หมายถึง ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา หมายถึง

ถึง ยินดีที่เห็นผู้อื่นเป็นสุข อุเบกขา หมายถึง วางใจเป็นกลางได้เหมาะกับสภาพการณ์

อย่างไรก็ตามทุกคนมีโอกาสได้ใช้หลักธรรมนี้ทุกคน เพราะในตัวเองหนึ่งคนมีโอกาสเป็นทั้งผู้ใหญ่และ

ผู้น้อยอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบแนวทางเพื่อการปฏิบัติตัวได้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์นั้น ๆ

ปลุกครู ให้ตื่นรู้ ครูคือใคร
กู่ศรัทธา ครูยิ่งใหญ่ ในคุณค่า
ในการงาน หมั่นกระตุ้น ชีวิตชีวา
พรหมวิหาร 4 เป็นยา รักษาครู